

Juuso Venäläinen

MOTIVAATIOOTEKIJÄT AMMATILLISEN PERHEKOTIVANHEMMUUDEN TAUS- TALLA

Opinnäytetyö

Humanistisen alan ammattikorkeakoulututkinto

Yhteisöpedagogikoulutus

2024

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	Yhteisöpedagogi (AMK)
Tekijä	Juuso Venäläinen
Työn nimi	Motivaatiotekijät ammatillisen perhekotivanhemmuuden taustalla
Toimeksiantaja	Ammatillisten perhekotien liitto ry
Vuosi	2024
Sivut	26 sivua, liitteitä 1 sivu
Työn ohjaaja	Mirka Lähdeniemi

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tilaaja oli Ammatillisten perhekotien liitto ry. Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia motivaatiotekijöitä ammatillisen perhekotivanhemmuuden taustalla. Kiinnostus lastensuojelua kohtaan oli suurin syy tämän opinnäytetyön aiheen valinnassa.

Tutkimusmenetelmänä opinnäytetyössä käytettiin laadullista tutkimusta. Aineisto koottiin teemahaastattelun avulla. Erillisiä haastatteluja toteutettiin kolme ja niihin osallistui yhteensä neljä henkilöä. Aineisto analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä hyödyntäen teemoittelua.

Opinnäytetyön tuloksissa nousivat esiin kolme erilaista teemaa, jotka avasivat motivaatiota ammatillisen perhekotivanhemmuuden taustalla. Nämä olivat *ryhtyminen ammatillisen perhekodin vanhemmaksi*, *motivaation merkitys ammatillisen perhekodin vanhempana* ja *motivaatio työssä ja palautuminen*. Mukana olleet ammatillisten perhekotien vanhemmat kokivat motivaation erittäin tärkeäksi työn onnistumisen kannalta.

Opinnäytetyö antaa pintaraapaisun siihen, mikä motivoi perhekotivanhempia tekemään työtään ja mikä heidät on saanut tekemään sitä. Lastensuojelutyössä työntekijän motivoituneisuus on oleellinen osa laadukkaan työn toteutusta. Opinnäytetyön tuloksista voi nähdä sen, kuinka suuri merkitys motivaatiolla on ammatillisen perhekodin vanhempana toimiessa. Tätä tutkimusta voidaan hyödyntää jatkossa esimerkiksi jatkotutkimuksissa aiheeseen liittyen.

Asiasanat: motivaatio, lastensuojelu, työmotivaatio

Degree title	Bachelor of Humanities
Author	Juuso Venäläinen
Thesis title	The motivation factors behind professional foster parenthood
Commissioned by	Ammatillisten perhekotien liitto ry
Time	2024
Pages	26 pages, 1 page of appendice
Supervisor	Mirka Lähdeniemi

ABSTRACT

The commissioner of the thesis was the Finnish Association of Professional Family Homes (Ammatillisten perhekotien liitto ry). The aim of the thesis was to examine motivational factors behind professional foster parenthood. The primary reason for choosing this thesis topic was the interest in child welfare.

Qualitative research was employed as the research method in the thesis. Data was gathered through thematic interviews. Three separate interviews were conducted, involving a total of four participants. The data was analyzed using a content analysis approach based on the themes.

Three different themes emerged in the results of the thesis, which elucidated motivation behind professional foster parenthood. These were *the decision to become a professional foster parent*, *the significance of motivation as a professional foster parent*, and *motivation in work and recovery*. The foster parents involved considered motivation to be crucial for the success of their work.

The thesis provides insight into what motivates foster parents to perform their duties and what drives them to do so. In child welfare work, the motivation of the worker is an essential part of achieving quality outcomes. The results of the thesis demonstrate the significant role motivation plays in being a professional foster parent. This research can be utilized in future studies related to the topic, for example, in further research endeavors.

Keywords: motivation, child welfare, work motivation

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	5
2.1	Käsitteistöä.....	5
2.2	Motivaatio.....	6
2.3	Ammatilliset perhekodit.....	8
2.4	Aiemmat tutkimukset.....	10
3	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	11
3.1	Tutkimuksen kohde ja kohdejoukko.....	11
3.2	Tutkimuskysymys.....	11
3.3	Tutkimusote ja aineistonkeruumenetelmä.....	12
3.4	Aineistonkeruuprosessi.....	13
3.5	Aineisto ja analyysimenetelmä.....	13
4	TULOKSET.....	15
4.1	Ryhtyminen ammatillisen perhekodin vanhemmaksi.....	15
4.2	Motivaation merkitys ammatillisen perhekodin vanhempana.....	16
4.3	Motivaatio työssä ja palautuminen.....	18
5	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	19
5.1	Johtopäätökset ja pohdinta.....	19
5.2	Tutkimuksen luotettavuus.....	22
5.3	Jatkotutkimusehdotukset ja kehittämisideat.....	23
	LÄHTEET.....	25

LIITTEET

Liite 1. Haastattelurunko

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön tilaajana oli Ammatillisten perhekotien liitto ry. Ammatillisten perhekotien liitto on vuonna 1992 perustettu yhdistys, jonka jäsenenä on noin 80 ammatillista perhekotia. Liiton toiminnan päämääränä on tukea jäsenperhekoteja tarjoamaan korkealaatuisia lasten sijaishuoltopalveluja sekä toimia tiiviissä yhteistyössä muun lastensuojelukentän kanssa alan yhteisten toimintaedellytysten parantamiseksi. (Ammatillisten perhekotien liitto s.a.)

Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia motivaatiotekijöitä ammatillisen perhekotivanhemmuuden taustalla. Lastensuojelun tarve on jatkuvassa kasvussa Suomessa, ja sen takia koen tutkimuksen olevan ajankohtainen. Opinnäytetyön kohderyhmänä ovat Ammatillisten perhekotien liiton jäseninä olevat perhekotien vanhemmat. Opinnäytetyön aineisto kerätään teemahaastatteluiden avulla. Kyseessä on siis kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Osallistuneita ammatillisten perhekotien vanhempia oli haastateltavana yhteensä neljä.

Valitsin ammatilliset perhekodit ja vanhempien motivaation tehdä työtä aiheekseni, koska olen todella kiinnostunut lastensuojelutyöstä ja lastensuojelun ammattilaisten motivaatiosta tätä merkityksellistä työtä kohtaan. Olen päässyt elämäni aikana näkemään ammatillisen perhekodin vanhempien toimintaa sekä olen myös työskennellyt ja työskentelen edelleen itse lastensuojelussa. Motiivit tehdä työtä voivat olla hyvinkin moninaisia ja aihetta ei ole aiemmin tutkittu laajemmin. Tämä sai minut valitsemaan tämän aiheen.

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

2.1 Käsitteistöä

Ammatilliset perhekodit ovat yksi lastensuojelun sijaishuollon muoto. Ne sijoituvat perhehoidon ja laitoshoidon väliin. Toimintaperiaate on sama kuin tavallisissa perhekodeissa, mutta henkilöstöltä edellytetään normaalia perhehoitoa vahvempaa osaamista. (THL 2021.)

Lastensuojelulaki on luotu turvaamaan lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun (THL 2022).

Lastensuojelusta säädetään lastensuojelulaissa. Lastensuojelua on lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu. Lastensuojelun toteutus etenee asiakassuunnitelman teolla sekä avohuollon tukitoimien järjestämisellä. Myös lapsen kiireellinen sijoittaminen ja huostaanotto ja niihin liittyvä sijais- ja jälkihuolto ovat osa lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua. (Lastensuojelulaki 417/2007, 3. §.)

Lapsen sijaishuollolla tarkoitetaan huostaanotetun, kiireellisesti sijoitetun tai lain 83 §:ssä tarkoitetun väliaikais määräyksen nojalla sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella (Lastensuojelulaki 417, 49. §).

Motivaatio on käsitteenä moninainen. Liukkonen ym. (2006) kuvaavat motivaatiota seuraavasti: "Motivaatio on monimutkainen ja dynaaminen prosessi, jossa yhdistyvät ihmisen persoonallisuus, tunteenomaiset ja järkipäiset tekijät sekä sosiaalinen ympäristö. Viime aikoina myös arvot on otettu motivaatiotutkimuksen kohteeksi." (Liukkonen ym. 2006, 11.) Motivaatiolla voidaan myös kuvata ikään kuin toiminnan ärsykettä. Ärsyke saa ihmisen tavoittelemaan joko omia, ryhmänsä tai yhteisönsä tavoitteita. Toimiessa tavoitteellisesti jonkun asian eteen, nämä ärsykkeet heijastuvat toimintaamme. (Liukkonen ym. 2006, 11-12.)

2.2 Motivaatio

Mitä on motivaatio ja miten sitä kehitetään? Mikä on motivaation merkitys työelämässä? Entä sisäisen ja ulkoisen motivaation erot? Näihin ja muihin motivaatioon liittyviin kysymyksiin vastataan tässä alaluvussa, jossa käsitellään motivaatiota ilmiönä.

Oletko koskaan miettinyt, että miksi teet juuri sitä työtä mitä teet tällä hetkellä? Entä miksi opiskelet tai aikoinaan opiskelit jonkin tietyn ammatin? Motivaatiotutkimuksen peruspilari on aina sama peruskysymys. Miksi tehdään jotakin? (Liukkonen ym. 2006, 12.)

Abraham Maslowin tarvehierarkiateoria selittää ihmisen tarpeita ja niiden tyydyttämistä. Teorian mukaan tarpeet voidaan jakaa viiteen kategoriaan: fysiologiset tarpeet, turvallisuuden tarpeet, liittymisen tarpeet, arvostuksen tarpeet ja itsensä toteuttamisen tarpeet. Se miksi tämä on oleellista motiiveja ja motivaatiota tarkastellessa, on hyvin yksinkertaista. Motiivit itsessään muodostavat hierarkioita eli arvojärjestyksiä ja jotta ihminen voi tavoitella korkeampia tavoitteita, on perustarpeet saatava tyydytettyä. (motivaatiota, 2021.)

Motiivit ohjaavat ihmisen toimintaa kohti haluttua lopputulosta tai tavoitetta. Motiivi sanana saa juurensa latinan kielestä *movere*. Tämä tarkoittaa liikkumista. Sanan selitys itsessään kertoo, kuinka motiivi saa ihmisen pyrkimään kohti omaa asettamaansa päämäärää. (motivaatiota, 2021.)

Decin ja Ryanin (1985) mukaan motivaatio vaikuttaa toiminnan intensiteettiin, pysyvyyteen, tehtävien valintaan ja itse suoritukseen (Liukkonen ym. 2006, 12). Tämän perusteella voidaan ajatella, että motivaatio ja motiivit toimia ovat perusta ihmisen kaikelle toiminnalle. Jos ihmisellä on voimakas motivaatio, hän todennäköisesti yrittää muita enemmän ja tämän vuoksi ulosantina on usein laadukkaammat tulokset asiassa kuin asiassa (Liukkonen ym. 2006, 12).

Sisäinen motivaatio ja ulkoinen motivaatio eroavat toisistaan paljon ja niillä on ihmisen toiminnalle erilaisia merkityksiä. Toiminta, jota ihminen palavasti haluaa tehdä juuri omasta tahdostaan kertoo sisäisestä motivaatiosta. Tällöin ihmisen käyttäytymisen syyt ovat sisäisiä. Poiketen ulkoisista motivaatiotekijöistä sisäiset motivaatiotekijät ja motivaatio yleensä ovat pitkäkestoisia ja ne voivat kehittyä pysyviksi motivaation lähteiksi. (terveysverkko, s.a.)

Ulkoinen motivaatio kumpuaa ihmisen oman hierarkian ulkopuolelta. Se riippuu toimintaympäristöstä eikä se perustu itse toimintaan. Ulkoiset motivaatiotekijät toiminnassa eivät suoraan saa ihmistä tuntemaan iloa. Ulkoisen motivaation lähteitä voivat olla erilaiset palkkiot ja niiden saavuttaminen. Vastakohtana sisäiselle motivaatiolle nämä ovat usein lyhytkestoisia. (terveysverkko, s.a.)

Motivaatio on työelämässä erittäin merkittävässä roolissa. Työntekijöille motivaatioita kohottavia tekijöitä on niin sisäisiä kuin ulkoisia. Ulkoisten motivaatiokeinojen, kuten palkankorotuksen, merkitys työntekijälle on huomattavasti pienemmässä roolissa kuin sisäiset motivaatiotekijät. Työelämän keskeisimpiä pulmia ovat erilaisten sisäisten motivaatiokeinojen löytäminen ja kehittäminen. Sisäisillä motivaatiokeinoilla luodaan työympäristö, jossa työntekijä kokee iloa ja tyydytystä tehdystä työstä. Niillä pyritään pitämään työntekijät kiinni työssään ja työpaikassaan. (Liukkonen ym. 2006, 99.)

2.3 Ammatilliset perhekodit

Ammatillisista perhekodeista puhutaan suhteellisen vähän yhteisöpedagogin työkenttänä. Nuorisoalan ammattilaisina yhteisöpedagogit pystyvät kuitenkin antamaan erinomaisen näkökulman kasvatukseen perhekodeissa.

Suomessa on erittäin runsaasti ammatillisia perhekoteja. Ammatillisten perhekotien liittoon kuuluu noin 80 ammatillista perhekotia. Niissä on hoidossa yli 400 lasta ja nuorta (Ammatillisten perhekotien liitto. s.a.) Kaikki Suomessa toimivat ammatilliset perhekodit eivät kuulu liittoon, joten kokonaismäärä on mainittua suurempi.

Ammatillisena perhekotina toimiminen on luvanvaraista toimintaa. Toisin sanoen tarvitaan toimilupa ympärivuorokautiseen toimintaan. Tällä alalla luvat myöntävät Aluehallintovirasto tai Valvira. Luvan käsittelyn hoitava taho määräytyy sen mukaan, kuinka monen aluehallintoviraston alueella palvelun tuottaja toimii. Jos toiminta rajoittuu vain yhteen alueeseen, luvasta huolehtii Aluehallintovirasto, ja useammilla alueilla toimivalla palvelun tuottajalla luvista vastaa Valvira. Ammatillisen perhekotitoiminnan aloittamisen velvoite myönnetty toimilupa. (Ammatillisten perhekotien liitto s.a.)

Ammatilliset perhekodit tarjoavat lastensuojelun piirissä oleville nuorille lähes samanlaista tukea kuin toimeksiantosuhteiset perhekodit eli sijaisperheet. Ammatilliset perhekodit kuitenkin eroavat sijaisperheistä siten, että niissä työskenteleviltä edellytetään huomattavasti vahvempaa osaamista ja kokemusta. Tämä osaaminen mahdollistaa sen, että myös erityisen tuen tarpeessa olevia nuoria ja lapsia pystytään sijoittamaan perhehoitoon. Ammatilliset perhekodit

ovat hyvin kodin omaisia kasvatusympäristöjä ja niissä pätevät normaalit kotikasvatuskeinot. Lastensuojelulain 57. §:n mukaisia lastensuojelulaitoksia ammatilliset perhekodit eivät kuitenkaan ole, joten erityisiä rajoitustoimenpiteitä niissä ei voida käyttää. (Ammatillisten perhekotien liitto s.a.)

Ammatillisissa perhekodeissa toimivat pääasiallisina työntekijöinä perhekodin vanhemmat. Toisin sanoen perhekodissa on samanlaiset asetelmat kuin täysin normaalissakin perheessä. Ammatillisen perhekodin vanhemmilta vaaditaan koulutusta ja työkokemusta lastensuojelulain mukaisesta hoito- ja kasvatustyöstä ennestään. Ammatilliset perhekodit ovat yrityksiä, joten yrittäjillä täytyy olla valmius pitää yllä yritystoimintaa ja toimia tarvittaessa työnantajan roolissa. (Ammatillisten perhekotien liitto s.a.)

Ammatillisella perhekodilla täytyy olla erikseen nimetty vastuhenkilö. Vastuhenkilö pitää huolta siitä, että yksityisiä sosiaalipalveluja tuottavan toimintayksikön palvelutoiminta täyttää asetetut vaatimukset. Vastuhenkilönä toimimiseen vaaditaan vähintään sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun lain mukainen kelpoisuus. Esimerkkejä näistä soveltuvista koulutuksista ovat sosionomi (amk) ja sosiaalikasvattajan tutkinto. Myös lastensuojelun piiriin kuuluvien asioiden kanssa työskentelyä täytyy olla taustalla vähintään kolme vuotta. Lastensuojeluasioiden hoidon kokemus on suositeltavaa myös muilta yksikössä työskenteleviltä. (Ammatillisten perhekotien liitto s.a.)

Hoidattavien lasten määrä on myös tarkoin ennalta määriteltä. Yksi yksikkö voi kerrallaan hoitaa seitsemää henkilöä, yksi aikuinen kahta lasta sijoitettua lasta kohden. Kuitenkin jos sijoitettuna on useampia saman perheen jäseniä, voidaan sijoitettuna pitää suurempaakin määrää kerralla. (Ammatillisten perhekotien liitto s.a.)

Ammatillinen perhekoti eroaa lastensuojelulaitoksista huomattavasti. Perhekodissa vanhemmat ovat kokopäiväisesti kiinni työssään ja pitävät yllä normaalia perheen arkea. Usein mukana on myös vanhempien biologisia omia lapsia. Perhekodissa sijoitettu pääsee mukaan toimivaan ja turvalliseen perheyhteisöön. Voidaankin sanoa, että ammatillisissa perhekodeissa lapsi saa laadukasta sijaishuoltoa. (Ammatillisten perhekotien liitto s.a.)

2.4 Aiemmat tutkimukset

Motivaatiotutkimuksia on tehty erilaisista aiheista paljonkin. Kun lähestytään motivaatiota ammatillisen perhekotitoiminnan kautta, on tutkimustieto lähes olematonta. Tutkittaessa motivaatiotekijöitä ammatillisen perhekotivanhemmuuden taustalla, on aiheeseen helppo liittää tutkimuksia työmotivaatiosta yleensä.

Ikola (2000, 2) tutkii kasvatustieteen pro gradu työssään palomiesten työmotivaatiota. Tutkimuksen tuloksissa tuli ilmi, että työmotivaatiota eniten edistäviä tekijöitä olivat mahdollisuus auttamiseen, palkankorotus sekä työsuhteen pysyvyys. Heikentäviä tekijöitä olivat esimerkiksi palkan alentaminen ja osamista vastaamaton palkkaus. Ikolan mukaan palomiehen ammattia voidaan pitää näillä perusteilla jossakin määrin kutsumusammattina. Tutkimus oli suhteellisen laaja ja kyselylomake oli lähetetty 400 vakinaiselle palomiehelle. Lomakkeen palauttivat 210 palomiestä.

Lampinen (2010) tutkii opinnäytetyössään työmotivaatiota työntekijöiden näkökulmasta. Opinnäytetyössä on käytetty tutkimusmenetelmänä teemahaastattelua. Tutkimuksessa selvitettiin ravintola-alan työntekijöiden motivaatiotekijöitä. Tavoitteena oli myös selvittää, miten kohdeorganisaatiossa työskentelevien työntekijöiden työmotivaatiota voitaisiin lisätä. Tutkimuksen tuloksissa käy ilmi, että kohdeorganisaation työntekijät ovat erittäin motivoituneita työhönsä. Työmotivaatiota korkealla pitäviä tekijöitä olivat työpaikan hyvä ilmapiiri, työn kokeminen merkityksellisenä ja toimenkuvan vaihtelevuus. Tulosten mukaan työntekijöiden motivaatiota voitaisiin lisätä säännöllisillä palautekokouksilla sekä yhteisellä harrastustoiminnalla.

Aaltonen (2007,5) tutkii pro gradu tutkielmassaan työmotivaatiota terveydenhuollossa. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää työmotivaatiota terveydenhuollossa työskentelevän hoitohenkilöstön näkökulmasta. Aineisto koottiin kyselytutkimuksen avulla. Työmotivaatioon positiivisesti vaikuttavia tekijöitä olivat esimerkiksi onnistumisen kokemukset ja työpaikalla ilmenevät hyvät henki-

lösuhteet. Työmotivaatiota heikentäviä tekijöitä olivat esimerkiksi täydennyskoulutusten vähäisyys sekä vähäiset mahdollisuudet vaikuttaa työtahtiin ja työn määrään.

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä kappaleessa käydään läpi tutkimuksen toteuttaminen käytännössä ja esitellään tutkimustyyli. Työn tilaajana toimii ammatillisten perhekotien liitto ry. 21.11.2022 Ammatillisten perhekotien liitto päätti hallituksen kokouksessa, että he voivat toimia opinnäytetyöni tilaajana.

3.1 Tutkimuksen kohde ja kohdejoukko

Tutkimuksen kohteena ovat ammatilliset perhekodit, jotka kuuluvat ammatillisten perhekotien liittoon ja motivaatiotekijät ammatillisen perhekotivanhemmuuden taustalla. Kohdejoukko koostuu ammatillisten perhekotien liiton jäsenistä, ammatillisten perhekotien yrittäjistä eli vanhemmista. Kohdejoukon tavoittamisessa hyödynnetään Ammatillisten perhekotien liiton kontakteja, jolloin saadaan koottua luotettava aineisto tutkimuksen haastatteluosuuden toteuttamista varten.

3.2 Tutkimuskysymys

Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset ovat tärkeä osa tutkimusprosessia. Jos tutkimuksen ongelmaa ja kysymyksiä ei ole rajattu hyvin, jää tutkimushanke tuloksiltaan merkityksettömäksi. Yhdellä tutkimuksella pystytään vastaamaan enintään neljään teoreettiseen tutkimuskysymykseen. (Vilka 2021, 3. luku.)

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää ammatillisen perhekotivanhemmuuden taustalla olevia motivaatiotekijöitä. Tutkimuskysymykseni avulla pyrin saamaan lisätietoa ammatillisten perhekotien vanhempien motivaatiotekijöistä, joiden takia he tekevät työtään. Tutkimuksen ytimeksi on valikoitunut seuraava tutkimuskysymys:

- Mitä motivaatiotekijöitä on ammatillisen perhekotivanhemmuuden taustalla?

3.3 Tutkimusote ja aineistonkeruumenetelmä

Laadulliselle tutkimukselle on ominaista, että se perustuu ihmisten subjektiivisten kokemusten ja näkemysten tarkasteluun. Laadullisessa tutkimuksessa tarkastellaan muun muassa teorian, empirian ja käytännön yhteyttä. Tarkastelun kohteena ovat myös tulkintaan ja ymmärtämiseen liittyvät erilaiset prosessit. (Puusa & Juuti 2020, 2. luku.)

Opinnäytetyö toteutetaan laadullisesti eli kvalitatiivisesti haastattelun muodossa. Tutkimuksen kohteena ovat motivaatiotekijät ammatillisen perhekotivanhemmuuden taustalla, joten tutkimuksessa pyritään selvittämään henkilöiden motivaatiota toimia työssään ja motivaatiotekijöitä työhön ryhtymiselle. Hirsijärvi ja Hurme (2022, 2.4.1) mainitsevat: "Kvalitatiivinen tutkimus pyrkii kontekstuaalisuuteen, tulkintaan ja toimijoiden näkökulman ymmärtämiseen." Kvalitatiivinen tutkimus antaa hyvän lähtökohdan tutkimukselle ja laadullinen tutkimusote sopii tutkimukseeni, koska sillä saadaan syvempää tietoa perhekotivanhempien omista näkökulmista aiheeseen. Haastattelun tulokset tullaan pitämään erillään vastaajista eli tutkimus toteutetaan anonyyminä.

Haastattelutapoja on olemassa monia. Laadullisessa tutkimuksessa käytettäviä haastattelun muotoja ovat muun muassa lomakehaastattelu, teemahaastattelu ja syvähaastattelu. Nämä haastattelutavat eroavat toisistaan siten, että haastattelumuodoilla on jokaisella erilainen suhde tutkittavaa ilmiötä kuvaavaan teoriaan ja tutkimusmenetelmää perusteleviin teoreettisiin oletuksiin. (Sarajärvi & Tuomi 2018, 3.1.1.)

Aineistonkeruumenetelmäni on opinnäytetyössä teemahaastattelu. Teemahaastattelu on niin sanottu puolistrukturoitu haastattelu. Teemahaastattelussa määritetään etukäteen tietyt keskeiset teemat ja jokaisen teeman alle kerätään tarkentavia kysymyksiä, joiden avulla haastattelu etenee. Se on luonteeltaan hyvin avoin haastattelun muoto. Haastatteluun osallistuvan henkilön vastauksien perusteella haastattelijä pystyy syventämään ja tarkentamaan kysymyksiään tarpeen niin vaatiessa. Se on iso etu teemahaastattelun valitsemisessa. (Sarajärvi & Tuomi 2018, 3.1.1.)

Sarajärvi & Tuomi (2018) mainitsevat: ”Metodologisesti teemahaastattelussa korostetaan ihmisten tulkintoja asioista, heidän asioillensa antamiaan merkityksiä sekä sitä, miten merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa.” Tämä lainaus kertoo hyvin sen, miksi teemahaastattelu sopii opinnäytetyöhöni aineistonkeruumenetelmäksi. Teemahaastattelu korostaa ihmisten omia tulkintoja ja merkityksiä asioissa, joka on tämän tutkimuksen kannalta tärkeää.

3.4 Aineistonkeruuprosessi

Haastatteluaineistoa lähdettiin keräämään yhteistyössä opinnäytetyön tilaajan, ammatillisten perhekotien liiton kanssa. He auttoivat minua tutkijana kontaktimaan haastateltavia vanhempia ammatillisista perhekodeista. Tutkimukseen pyrittiin saamaan mukaan ainakin kuusi erillistä haastateltavaa. Lopulta haastateltavia saatiin kolmesta eri ammatillisesta perhekodista ja haastateltavia henkilöitä oli yhteensä neljä. Haastattelut toteutettiin kevään 2023 aikana.

Teemahaastattelurunko (liite 1) ja sen kysymykset laadittiin siten, että ne tuovat vastauksen tutkimuskysymykseen. Teemat määräytyivät tutkimuskysymyksen ja teoreettisen viitekehityksen kautta. Haastattelun sisältö jakautuu kolmeen eri teemaan. Ensimmäinen teema koskee taustatietoja, kuten haastateltavan ikää ja koulutustaustaa. Toinen teema käsittelee ammatillisia perhekoita sekä lastensuojelua. Kolmas teema pureutuu tutkimuksen varsinaiseen ilmiöön eli motivaatioon. Haastattelurunkoa hiottiin vielä yhdessä opinnäytetyön tilaajan kanssa.

Haastattelut sujuivat luontevasti ja haastattelutilanteet olivat hyvin keskustelunomaisia. Haastattelut toteutettiin Microsoft Teamsin välityksellä. Haastatteluiden tallentamiseen käytettiin sovelluksen omaa kokouksen tallennustyökalua.

3.5 Aineisto ja analyysimenetelmä

Tutkimukseen voidaan kerätä aineistoa monella tavalla. Se kuinka aineistoa kerätään ja tuloksia analysoidaan, on tärkeää määrittää ja tutkimuksen alussa. Laadullisessa tutkimuksessa aineistosta tulee helposti ilmi useita mielenkiintoisia tuloksia ja asioita, mutta tutkijan täytyy muistaa pitäytyä omassa tar-

kassa aiheessaan. Yhdestä aineistosta voikin löytyä sisältöä moneen tutkimukseen ja tutkijan tehtävänä on rajata aineisto sekä analysointitapa omaan tutkittavaan ilmiöön sopivaksi. (Sarajärvi & Tuomi 2018, 4.1.)

Haastattelujen jälkeen tallennettua aineistoa aletaan analysoida. Kuitenkin ennen varsinaista analysointia on hyvä saada aineisto helpommin analysoitavaan muotoon. Litterointi eli sanasanainen puhtaaksikirjoitus voidaan tehdä kaikesta käydystä haastatteludialogista, tai sitten se voidaan tehdä valikoiden vain teema-alueista tai vain haastateltavan puheesta. (Hirsjärvi & Hurme, 2022 7.2.1.) Puhutun aineiston litteroinnin jälkeen aineistoa aletaan tarkastella teemoittelun avulla.

Kun analysoidaan aineistoa teemoittelun avulla, tarkastellaan aineistosta piirteitä, jotka ovat yhteisiä usealle haastatellulle. Kun tutkimuksessa käytetään teemahaastattelua, on odotettavaa, että vähintäänkin lähtökohtateemat teemahaastattelusta nousevat esiin teemoitteluun. Näiden lähtökohtateemojen lisäksi on yleistä, että esiin nousee muitakin teemoja, jotka ovat useimmiten kiinnostavampia. Kaikki analyysistä esiin nousevat teemat pohjautuvat tutkijan omiin tulkintoihin haastateltavien puheista. (Hirsjärvi & Hurme, 2022 7.5.3.)

Aineistolähtöisen sisällönanalyysin ideana on yhdistellä käsitteitä ja sen kautta saada vastaus tutkimuskysymykseen. Tulkintaan ja päättelyyn perustuva sisällönanalyysi etenee empiirisestä aineistosta kohti käsitteellisempää näkemystä tutkittavasta ilmiöstä. Kun tutkimuksessa päästään siihen vaiheeseen, että aletaan kirjoittamaan johtopäätöksiä, pyrkii tutkija ymmärtämään mitä käsitellyt asiat merkitsevät tutkittavalle. Tutkijan on tärkeä pyrkiä koko analyysin ajan ymmärtämään tutkittavia heidän omasta näkökulmastaan. (Sarajärvi & Tuomi, 2018 4.4.3.)

Analysointiprosessi opinnäytetyössäni alkoi lukemalla litteroitua materiaalia läpi. Teemahaastattelun teemojen pohjalta jaoin aineiston kolmeen osaan, jotka olivat taustatiedot, ajatukset lastensuojelusta ja ammatillisista perhekohteista ja motivaatio ammatillisen perhekodin vanhempana. Näitä teemoja lähdin värikoodaamaan kolmella eri värillä, jonka pohjalta saatiin jaettua teemoja

selkeästi eri kohdista litteroitua aineistoa. Tulostin aineiston, jotta sitä olisi helppompaa tulkita ja aineistoon pystyi tekemään merkintöjä paperille. Analysoituani litteroitua materiaalia tarpeeksi, sain teemoiteltua selkeät kolme teemaa tuloksille. Nämä teemat ovat ryhtyminen ammatillisen perhekodin vanhemmaksi, motivaation merkitys ammatillisen perhekodin vanhempana ja motivaatio työssä ja palautuminen.

4 TULOKSET

4.1 Ryhtyminen ammatillisen perhekodin vanhemmaksi

Motivaation kannalta on tärkeää pohtia, että minkä takia on yleensäkin päätynyt työskentelemään ammatillisen perhekodin vanhempana. Haastateltavilla oli erilaisia koulutustaustoja, mutta iso yhdistävä tekijä oli syvä kiinnostus lastensuojelua kohtaan. Yksi haastateltavista pohti omaa polkuaan ammattialalle päättymiseen.

Yleisesti tälle alalle päädyin tota mielenkiinnosta lastensuojelua kohtaan ja erityisnuoria kohtaan, joo ja vieläpä sanon erityisnuoria, että mulla on aika spesifi, et mulla on neuropsykiatriset erityispiirteet eli ADHD, autismikirjo, mikä mua on kiinnostanu 20-vuoden ajan. (H2.)

Haastateltavilla oli yhteistä se, että suurin osa heistä oli toiminut ennen ammatillisen perhekodin vanhemmuutta joko perhehoitajana tai sijaisvanhempana. Kokemuksen määrä vaihteli, toisilla toimintaa oli takana vuosikymmeniä ja toisilla toiminta oli aivan alussa. Ammatillisena perhekotina toimiminen mahdollistaa vanhemmille enemmän omaa vapaa-aikaa, koska se antaa mahdollisuuden palkata työntekijöitä, joka ei ole mahdollista sijaisvanhempana tai perhehoitajana toimiessa. Rahan merkitys ammatillisen perhekodin vanhemmaksi ryhtyessä tuli esiin siinä mielessä, että pitkään sijaisvanhempana toiminut haastateltava koki perhekotitoiminnan kannattavammaksi kuin pelkän sijaisvanhemmuuden. Esitin haastattelussa suoran kysymyksen siitä mikä motivoi ryhtymään ammatillisen perhekodin vanhemmaksi. Eräs vanhemmista kertoi siitä, kuinka koki olevansa yksin perhehoitajana ja sen kautta päätyi ammatillisen perhekodin perustamiseen.

En saanu minkäänlaista apuu ja tukee ja kyse oli kolmesta erityisesti, jotka yhtäkkiä jäi kotiin koulusta ja hoidosta ja neljäski oli sitte tässä ja yksin olin perhehoitajana nii ehoton motivaattori oli se, että minkäänlaista apuu ja tukee ei tullu, nii se oli potku persuksille, että laitoin hakuseen ne luvat. Ja sit se motivoi nyt, että on sitä työntekijäressursia, että en ole enään yksin, nii se oli se suuri kun sit taas sitä kautta pysty sitä laatua enemmän tarjoamaan näille lapsille ketä täällä on arjessa. (H1.)

Kaikki haastateltavat pitivät ammatillisia perhekoteja merkityksellisenä osana lastensuojelun sijaishuoltoa. Ammatilliset perhekodit koettiin hyvänä välimaaston palveluna laitoshoidon ja kodin välimaastosta. Eräs haastateltavista pohti sijaisvanhemmuuden, ammatillisen perhekodin vanhemmuuden sekä laitoshoidon eroja ja lastensuojelulakia.

Joo, mä oon samaa mieltä ja tota yleensähan menee niin että jos ei lasta tai nuorta pysty sijoittamaan sijaisperheeseen, jossa ei välttämättä oo ammatillista osaamista, siellä saattaa olla leipuri ja metsuri ne vanhemmat esimerkiksi ja meidän tossa nimessä on toi ammatillinen et me ollaan opiskeltu alalle ja tota lastensuojelulaki edellyttää jo sen että pitää yrittää etsiä niinku mahdollisimman kodinomaisen sijoituspaikka. Niin sit jos on sijaisperhe ja sen jälkeen sitten ne lapset, jotka vaatii niiku ammatillisempaa hoitoa otetta niin niille ei ois mitään muuta kun laitos. Nii sit ei tulis ees laki täytettyä, nii kyllä ammatillinen perhekoti kuuluu siihen sijaishuollon kenttään ihan jo lainkin puolesta. (H3.)

4.2 Motivaation merkitys ammatillisen perhekodin vanhempana

Motivoituneisuutta pidettiin haastateltavien keskuudessa erittäin tärkeänä asiana työn kannalta. Työ koetaan haastavana ja voimia vievänä, jolloin motivaatio on keskeisessä roolissa laadukkaana työn takaamiseksi. Jotkut haastateltavista ihmettelivät sitä, miten joku edes pystyy tekemään työtä, johon ei ole motivoitunut. Ammatillisen perhekodin vanhemmat ovat tavallaan töissä kellon ympäri ja senkin takia motivoituneisuus koettiin oleellisena asiana työssä. Haastateltavien mielestä ammatillisen perhekodin vanhemman ja minkä tahansa muun alan ammatilaisen olisikin hyvä tuntea omat motivaatio-otekijänsä. Yksi haastateltavista pohti vastausta kysymykseen motivoituneisuuden tärkeydestä.

Kyllä, on ehdottoman tärkeitä, mä aattelen että kaikille olis tärkeitä tehdä semmosta työtä mikä motivoi jollain tasolla ja tosiaan

niinkun on tai olisi, työntekijän on tärkeä tuntea ne omat motivaatiotekijänsä, että päätyy oikeelle alalle ja jaksaa tehdä sitä, et se voi olla yks syy et ihmiset uupuu työelämässä että ne on niiku väärällä alalla kerta kaikkiaan ja sit se ei motivoi sen takia, koska harvalle kuitenkaan ihan puhtaasti nykypäivänä se raha on niinku se juttu, että varmasti näinkin, mutta paljon niiku nykyään ihmiset arvostaa siis ihan niiku vapaa-aikaa ja kaikkee luonnossa ulkoilua ja kaikkia tämmösiä vähän pehmeempiäkin arvoja. (H2.)

Kysyin haastateltavilta, mitkä asiat vaikuttavat motivaatioon heidän työssään ammatillisen perhekodin vanhempana. Tähän kysymykseen tuli paljon erilaisia vastauksia. Esiin nousivat perustarpeet, kuten uni ja ravinto ja yleiset arjen onnistumiset. Nuoren onnistumiset sekä yhteys nuoriin olivat myös tärkeässä asemassa ajatellen haastateltavien motivaatiota. Vanhemmat kokevat, että työstä ei saa tulla rutiinia ja suorittamista, vaan pitää osata elää hetkessä arvostaa tekemäänsä työtä. Myös muiden arvostus ja hyväksyntä tehtyä työtä kohtaan on tärkeää.

Eräs haastateltavista mainitsi sanan "antimotivaatio" vastatessaan esitettyyn kysymykseen. Tällä hän tarkoitti asiaa, joka vaikuttaa negatiivisesti motivaatioon. Hänelle se, että perhekodin vanhemmilta on ikään kuin viety suurin osa kasvatukseen, joita käyttää nuorten kanssa vaikuttaa motivaatioon negatiivisesti. Samaan aikaan tuli ilmi kokemus siitä, että ammatillinen perhekoti on huono bisnesmuoto. Tämäkin koettiin negatiivisesti motivaatioon vaikuttavana. Näin haastateltava puhui motivaatioon vaikuttavista asioista.

Niin, mitä enemmän on niinkun tyyliin kokemusta ja koulutusta, sitä enemmän on ikään kuin työkaluja työkalupakissa ja se vaikuttaa tietenkin tuohon motivaatioon suoraan. Mut sit toisaalta taas toi, että et kun ne kasvatukseen on oikeestaan viety tai ne on aika vähissä ja sitten Suomen maassa on sosiaalialan yritykset, tällähän saa tulla niukin naukin toimeen, et kaikkee niikun, tää on hirveen huono bisnes, se tietenkin vaikuttaa motivaatioon, sitten kun ikää rupee olemaan tän verran ja haluais ehkä joskus jäädä tästä hommasta pois ja kun ei niikun, yrittäjäyys on Suomessa vähän hankalaa ja sosiaalialan yrittäminen vielä hankalampaa. (H3.)

Viimeinen motivaation merkityksellisyyttä käsittelevä kysymys liittyi motivaation määrän vaihteluun ja siihen mitkä asiat ovat vaikuttaneet mahdolliseen vaihteluun. Kaikki haastateltavista kokivat, että heidän motivaationsa määrä on vaihdellut eri tilanteissa. Haastavat nuoret ja vanhemmat nousivat

yhden haastateltavan puheissa isoksi motivaation vaihteluun vaikuttavaksi tekijäksi. Se millaisia sijoitetut nuoret ja heidän vanhempansa ovat vaikuttaa työn vaatavuuteen ja sitä kautta suoraan motivaation tasoon. Tästä päästäänkin siihen, mikä merkitys palautumisella on ammatillisen perhekodin vanhemmalle. Sosiaaliset kontaktit varsinkin työn ulkopuolella vaikuttivat haastateltavien motivaation vaihteluun positiivisesti. Yksi haastateltavista korosti sosiaalisten kontaktien merkitystä.

Kyllä mä uskon et siihen motivaatioon vaikuttaa just se, että jos ei nää niitä muita ihmisiä, et tavallaan ollaan vaan perheen parissa, niin ku mä kerroin tosta et mulle on tärkeä jotenkin, no mulle on siis sosiaaliset kontaktit, sekin oli mun motivaatioprofiilissa itseasiassa että, mulla on tosi tärkeetä sosiaaliset kontaktit, nii jos niitä ei ole, et ollaan vaan oman perheen kesken kotona nii sitte ei myöskään tuu sellasta vuorovaikutusta jotenkin, putoo vähän niiku yhteiskunnasta ulkopuolelle. (H2.)

4.3 Motivaatio työssä ja palautuminen

Haastateltavia työssä motivoivia asioita oli monia. Esiin nousivat palaute vanhemmilta ja nuorilta sekä työn merkityksellisyys. Myös vanhempien kiitollisuus koettiin joidenkin haastateltavien mielestä tärkeänä motivaation lähteenä. Haastateltavilta nousi esiin kokemuksia siitä, että suora palaute, jota kuulee niin nuorilta kuin vanhemmilta jopa vuosien päästä sijoituksen päättymisestä on erittäin motivoivaa ammatillisen perhekodin vanhemmille. Työssä motivoivat myös antoisat keskustelut ja oivallukset nuorten kanssa. Näissä keskusteluissa haastateltavat kokivat näkevänsä nuorissa edistystä, joka motivoi heitä. Eräs haastateltavista mainitsi korkean kunnian itselle merkitykseksi motivaation lähteeksi. Hän koki, että merkityksellisen työn tekeminen tuo tätä kunniaa, josta kumpuaa motivaatiota.

Mun yks ohjaava motivaatio elämässä on korkea kunnia ja se mun mielestä tää perhekoti linkittyy siihen tavallaan isostikin et määhän haluan tehdä työtä jolla on merkitys, minkä mä itse ajattelen, että on tärkeetä työtä. (H2.)

Ammatissa kehittyminen ja kouluttautuminen olivat asioita, joita osa haastateltavista nosti esiin. Koulutusten kautta saa osaamista ja sitä kautta kehittyä ammatissa, joka tuo onnistumisen kokemuksia ja sitä kautta saa motivaatiota tehdä työtä. Yksi haastateltavista mainitsi, että raha ei ole suoraan olennainen

motivaation lähde. On tärkeää tulla toimeen työllä, mutta rahan rooli oli hänelle se, että sen avulla pystyy mahdollistamaan laadukkaat olot nuorille perhekodeissa. Viimeisimpänä nostona tähän kysymykseen sain vastauksen yhteisistä ajanvietoista yhdessä perhekodin entisten nuorten ja mahdollisesti heidän lastensa kanssa.

Meillä vietetään siis niiku joulut vietetään silleen, että meille tulee meidän vanhoja nuoria mahdollisesti lastensa kanssa ja se motivoi. (H3.)

Palautuminen ja hyvinvoinnin ylläpito ovat motivaation kannalta erittäin olennaisia asioita. Kaikille haastateltaville yhteisenä palautumisen keinona nousivat esiin jonkinlainen oma aika ja elämän perustarpeiden täytyminen. Toiset kokivat harrastukset, kuten liikunnan tärkeänä ja toisille se oli esimerkiksi rauha ja hiljaisuus. Ihmissuhteet työn ulkopuolella olivat myös oleellisessa osassa haastateltavien palautumista.

Yhden perhekodin vanhemmat kertoivat työnohjauksen olevan tärkeä palautumisen keino. Pääsee keskustelemaan painavista asioista ja töiden tapahtumista ihmiselle, joka ei ole edes alalla töissä. Samat vanhemmat halusivat korostaa säännöllisten vapaiden merkitystä jaksamisen kannalta.

Mut mä tiedän perhehoidon kentässä, siel on perhekotivanhempii, jotka vähättelee sitä vapaitten merkitystä mut tän sä voit sinne mainita ja alleviivata, se on tärkeä, säännölliset vapaat ja meillä se tarkoittaa sitä et kerran kuukaudessa yks viikko ollaan oltu pois, et täs on ollu sit vakkari työntekijät hoitamassa sen. (H3.)

Vakituinen henkilökuntaresurssi onkin yksi ammatillisen perhekotitoiminnan ehdottomia positiivisia puolia. Sen avulla mahdollistuvat juurikin nämä täysin säännölliset vapaat.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

5.1 Johtopäätökset ja pohdinta

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia ammatilliseen perhekotivanhemmuuteen ja siihen ryhtymiseen liittyviä motivaatiotekijöitä. Tutkimuksen

ytimenä toimivat toteutetut teemahaastattelut kolmen eri ammatillisen perhekodin vanhemmille. Haastatteluista nousivat esiin kolme erilaista teemaa, jotka olivat tuloksien kannalta oleellisimpia.

Tutkimuksessa esiin nousseet kolme teemaa toistuivat jokaisen haastateltavan puheissa jollakin tavalla. Vanhemmat pohtivat haastatteluissa ryhtymistä ammatillisen perhekodin vanhemmiksi, motivaation merkitystä ammatillisen perhekodin vanhempana ja omaa motivaatiota työssään sekä palautumista. Palautuminen ja oma motivoituneisuus työssä olivat kaikkien haastateltavien mielestä yhtiä tärkeimpiä asioita oman motivaation ylläpidon kannalta. Polku ammatillisen perhekodin vanhemmaksi oli usein alkanut sijaisvanhemmuudesta tai perhehoitajana toimimisesta. Motivaation merkitys oli kokonaisuudessaan haastateltaville erittäin tärkeässä roolissa kun mietitään ammatillisen perhekodin vanhempana toimimista tai työhön ylipäättään ryhtymistä.

Haastateltavat kokivat, että työn merkityksellisyys on työssä motivoituneisuuden kannalta tärkeää. Kuten yksi haastateltavista pohti haastattelussa, kuinka korkea kunnia on hänelle tärkeä motivaation lähde. Merkityksellisen työn tekeminen toi tätä kunniaa, josta kumpuaa motivaatiota. Lampisen (2010) opinnäytetyössä työmotivaatiosta esiin nousi erilaisia työmotivaatiota korkealla pitäviä tekijöitä. Näistä yksi oli juurikin oman työn kokeminen merkityksellisenä. Tähän pystyy liittäämään myös sen, että muiden arvostus ja hyväksyntä tehtyä työtä kohtaan on motivoivaa.

Aaltosen (2007) pro gradu tutkielmassa yksi työmotivaatioon positiivisesti vaikuttava tekijä oli onnistumisen kokemukset. Tutkimuksessani ammatillisen perhekodin vanhemmat mainitsivat, että erilaiset onnistumiset nuorten kanssa toimiessa vaikuttavat motivaatioon positiivisesti ja auttavat jaksamaan työssä. Näitä onnistumisen kokemuksia tuli myös siitä, kun sijoitettujen nuorten vanhemmat antoivat positiivista palautetta lapsensa asioiden hoidosta.

Syvä kiinnostus lastensuojelua kohtaan oli isoimpia yhdistäviä motivaatio-tekijöitä ammatillisen perhekodin vanhemmaksi ryhtymisen taustalla. Työkokemusta alalta jokaisella haastateltavalla oli vaihtelevasti. Oli mielenkiintoista päästä kuulemaan kuinka eri vaiheissa haastateltavien urat olivat. Toiset olivat toimineet ammatillisen perhekodin vanhempana vuosikymmeniä

ja toisilla toiminta oli aivan alussa. Tästä huolimatta jokainen haastateltava oli puheissaan todella ammatillinen ja vastauksista huokui aito intohimo tehdä juuri tätä työtä.

Rahan merkitys motivoituneisuuden kannalta oli todella pienessä roolissa. Tässä kohtaa esiin nousi aiempi toiminen sijaisvanhempana tai perhehoitajana. Ammatillisen perhekodin perustaminen koettiin yleisesti kannattavampana kuin sijaisvanhempana tai perhehoitajana toimiminen. Perhekodin vanhemmaksi ryhtyminen olikin näin yksi oleellinen tapa saada lisää motivaatiota ulkoisen motivaatiotekijän eli rahan kautta. Raha koettiin yhden haastateltavan mielestä mahdollistavana tekijänä nuorille. Rahalla saa taattua nuorille laadukkaat olosuhteet, joissa työstää vaikeita asioita ja kasvaa osaksi yhteiskuntaa. Rahan voisi kuvitella olevan suuremmassakin roolissa yksityisen puolen lastensuojelutyössä. Toki toteutettu tutkimus oli hyvin suppea ja laajemman otoksen kautta voitaisiin saada lisää mielipiteitä ja ajatuksia tähän liittyen.

Ammatillisten perhekotien vanhemmat kokivat, että heidän tekemänsä työ on haastavaa ja voimia vievää. Motivaation merkityksellisyys korostuu tässäkin asiassa suuresti, jotta saadaan tehtyä laadukasta työtä lasten ja nuorten hyväksi. Omien motivaatiotekijöiden tunteminen koettiin oleelliseksi. Tämän lisäksi motivaatioon vaikuttavia tekijöitä olivat esimerkiksi arjen perustarpeet, kuten uni ja ravinto. Sana "antimotivaatio" eli motivaatioon negatiivisesti vaikuttavat asiat nousi esiin yhden haastateltavan puheissa kun puhuttiin motivaation merkityksellisyydestä. Näistä asioista pinnalle nousi erityisesti se, että ammatillisen perhekodin vanhemmilta on viety suurin osa kasvatukseen keinoista. Oma alalla työskentely kokemukseni rajoittuu lähinnä vaativan tason yksiköihin, joissa on käytössä kaikki lastensuojelulain mukaiset kasvatukseen keinot ja rajoitustoimenpiteet. Ammatillisten perhekotien vanhemmat joutuvat turvautumaan hyvin pitkälti pelkkään puheella ohjaamiseen eivätkä he voi esimerkiksi rajoittaa nuoren liikkumista pois kotoa, vaikka tämän henki olisi uhattuna. Haastateltavat kokivatkin, että koko sijaishuollon ja lastensuojelun kenttä on murroksessa ja muutoksia on tulossa ja niitä kaivataan.

Ammatissa kehittyminen ja kouluttautumisen merkitys motivaatiotekijöinä olivat myös eräs esiin noussut asia. Koulutusten tuoma osaaminen kehittää ammatissa ja antaa työkaluja työskentelyyn. Kaiken tämän ohella on myös tärkeää muistaa palautua. Kokonaisvaltainen hyvinvoinnin ylläpito oli yksi ehdottomasti tärkeimmistä tutkimuksesta esiin nousseista tuloksista. Oman ajan vaaliminen, esimerkiksi harrastusten tai työn ulkopuolisten ihmissuhteiden kautta olivat haastateltaville tärkeitä motivaatioon vaikuttavia tekijöitä. Vielä lisäksi esiin nousi työnohjaus, jossa pääsee purkamaan työn aiheuttamia tuntemuksia ulkopuoliselle.

Tutkittu tieto voi olla suoraan hyödyllistä niin Ammatillisten perhekotien liitolle kuin kelle tahansa muulle lastensuojelun ammattilaiselle tai sellaiseksi haluavalle. Tutkimuksessa nousee esiin selkeitä motivaatiotekijöitä, joita on hyvä pohtia jo ennen ammatillisen perhekodin vanhemmaksi ryhtymistä. Se miksi toinen ihminen on ryhtynyt työhön, ei kuitenkaan välttämättä ole syy toiselle alkaa tekemään sitä. Motivaatio on yleisesti erittäin yksilöllinen asia ja jokaisella on omat motiivinsa tehdä joko työtään tai mitä tahansa muuta elämässä. Oli kuitenkin mielenkiintoista huomata, että tästä tutkimuksen pienestä otoksestakin löytyi niin paljon erilaisia motivaatiotekijöitä. Eniten yllätti palautumisen merkitys motivaation kannalta. Tietenkin sen on osannut aina laskelmoida asiaksi, jolla on merkitystä motivaatioon, mutta näinkin suuri merkitys oli ei niin odotettu tulos.

5.2 Tutkimuksen luotettavuus

Kun arvioidaan tutkimuksen luotettavuutta, ovat validius ja reliabelius erittäin oleellisia ja keskeisiä käsitteitä. Reliabeliutta arvioitaessa haetaan vastaus siihen, tutkitaanko kohdeilmiötä luotettavasti huomioiden mittaustilanne, mittaaja tai satunnaiset tekijät ja niiden vaikuttavuus tutkimustuloksiin. Validiudella arvioidaan, mitataanko kohdeilmiötä tarkasti ja onko tutkittava ilmiö juuri se, jota on tarkoitus tutkia. (Puusa & Juuti 2020.)

Laadullista tutkimusta tehdessä luotettavuutta koskevat pohdinnat voidaan kiteyttää kolmen eri käsitteen avulla. Nämä kolme käsitettä ovat luotettavuus, uskottavuus ja eettisyys. Luotettavuudella tarkoitetaan sitä, että tutkija pystyy

vakuuttamaan lukijan hyvin perusteluin omasta ammattitaidostaan. Ammattitaito näkyy siinä, että tutkija on pystynyt valitsemaan ja käyttämään oikeanlaisia lähestymistapoja sekä menetelmiä saadakseen ratkaisun tutkimusongelmaan ja näin ollen toteuttaakseen tutkimuksen. Uskottavuudella tarkoitetaan sitä, kuinka tutkimusta lukevat ihmiset hyväksyvät tutkimuksen tulokset tosiksi ja luottavat aineiston olevan asianmukaisesti kerätty ja analysoitu huolellisesti. Eettisyydellä tarkoitetaan sitä, että tutkija on tutkimusta toteuttaessaan noudattanut eettisiä periaatteita. Tutkimuksen pitää pyrkiä myös saamaan aikaan hyviä asioita tutkimuksen kohteena oleville ihmisille. (Puusa & Juuti 2020.)

Laadullisen tutkimuksen tekijä on tavallisesti tiiviisti sidoksissa tutkimuskohteeseensa ja omistautuu tutkimukseen intensiivisesti. Henkilökohtainen kokemus saattaa heijastua tuloksiin jollain tavalla, ja tällainen vaikutus hyväksytään laadullisissa tutkimuksissa. Tehdyt havainnot eivät voi olla täysin irrallaan mahdollisista etukäteistiedoista, joita tutkijalla saattaa olla kertynyt tutkimusprosessin aikana. (Puusa & Juuti 2020.)

Laadullista tutkimusta tehdessä haastattelu on erittäin keskeinen asia. Haastattelun käyttö pitää olla hyvin perusteltua erityisesti tutkimustavoitteen näkökulmasta. Haastattelun avulla saatuja tuloksia pitää arvioida kriittisesti ja omia ennakkokäsityksiä reflektoiden. (Puusa & Juuti 2020.)

Tutkimukseni aineisto koostui kolmesta haastattelusta, jonka vuoksi aineiston laajuus ei ole suuri. Haastateltavat kertoivat omia kokemuksiaan motivaatiotekijöistään vaihtelevasti. Joillakin haastateltavista oli enemmän sanottavaa kuin toisilla. Tästä huolimatta jokaisen haastateltavan ajatukset olivat tutkimuksen tulosten kannalta oleellisia. Tuloksissa oli samankaltaisuuksia aiemmin tehtyihin tutkimuksiin liittyen työmotivaatioon.

5.3 Jatkotutkimusehdotukset ja kehittämisideat

Tutkimuksessani on paljon tärkeää tietoa liittyen ammatillisen perhekotivanhemmuuden taustalla oleviin motivaatiotekijöihin. Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää mahdollisissa aihetta käsittelevissä jatkotutkimuksissa. Näen

myös mahdollisena sen, että ammatillista perhekotia perustamassa olevat ihmiset voisivat saada tutkimuksesta ajatuksia omaan työhönsä ja keinoja motivaation ylläpitämiseen ja sen merkityksen tajuamiseen.

Tutkimuksen aihe on mielenkiintoinen, eikä sitä olla tutkittu ammatillisten perhekotien näkökulmasta oikeastaan ollenkaan. Tutkimus olisi hyvä toteuttaa huomattavasti laajemmassa mittakaavassa. Tutkimukseen osallistui vanhempia vain kolmesta eri ammatillisesta perhekodista ja olisikin mielenkiintoista saada lisätietoa aiheeseen liittyen esimerkiksi alueittain ympäri Suomen.

Analysoidessani haastattelujen tuloksia tajusin, että tutkimuksen teemahaastattelun olisi voinut rakentaa paremmin, jotta olisi saatu laajempaa tietoa liittyen suoraan tutkimuskysymykseen. Saadut tulokset olivat kuitenkin kattavia ja niitä pystyy hyödyntämään tulevaisuudessa mahdollisissa jatkotutkimuksissa.

LÄHTEET

Aaltonen, J. 2007. Työmotivaatio terveydenhuollossa. Tapaustutkimus seitsemässä kirurgisessa yksikössä. Pro gradu -tutkielma. Vaasan yliopisto. Saatavilla: https://osuva.uwasa.fi/bitstream/handle/10024/7071/osuva_2521.pdf?sequence=1&isAllowed=y. [viitattu 15.5.2024]

Ammatillisten perhekotien liitto. s.a. Ammatilliset perhekodit. WWW-dokumentti. Saatavilla: <https://www.apkl.fi/9023>. [viitattu 11.10.22]

Hirsijärvi, S. & Hurme, H. 2022. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Gaudeamus. E-kirja. Saatavissa: <https://www.ellibrary.com/xamk/9789523458123>. [viitattu 25.10.2023]

Ikola, S. 2000. Palomiesten työmotivaatio. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Saatavilla: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/8946/1/sikola.pdf>. [viitattu 15.5.2024]

Lampinen, M. 2010. Työmotivaatio työntekijöiden näkökulmasta. Opinnäyte-työ. Laurea-ammattikorkeakoulu. Saatavilla: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/26496/LampinenMiia.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. [viitattu 15.5.2024]

Lastensuojelulaki 13.4 2007/417.

Liukkonen, J., Jaakkola, T. & Kataja, J. 2006. Taitolajina työ. Johtaminen ja sisäinen motivaatio. Helsinki: Edita.

Motivaatiota. 2021. Mikä motivaatio? WWW-dokumentti. Saatavilla: <https://www.motivaatiota.fi/mika-motivaatio/>. [viitattu 18.10.2022]

Puusa, A. & Juuti, P. (toim.) 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Gaudeamus. E-kirja. Saatavissa: <https://www.ellibrary.com/reader/9789523456167> [viitattu 10.5.2024]

Sarajärvi, A. & Tuomi, J. (toim.) 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi. E-kirja. Saatavilla: <https://www.ellibrary.com/xamk/9789520400118> [viitattu 12.2.2024]

Terveysverkko. s.a. Motivaatio. Artikkel. Saatavilla: <https://www.terveysverkko.fi/tietopankki/terveysliikunta/motivaatio/>. [viitattu 18.10.2022]

THL. 2021. Ammatilliset perhekodit. WWW-dokumentti. Saatavilla: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuolon-muodot/amatilliset-perheko-dit#Ammatillisen%20perhekodit%20tilat%20ja%20muut%20edellytykset>. [viitattu 8.10.2022]

THL. 2022. Mitä on lastensuojelu? WWW-dokumentti. Saatavilla: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu>. [viitattu 8.10.22]

Vilka, H. (toim.) 2021. Tutki ja kehitä. Jyväskylä, PS-Kustannus. E-kirja. Saatavissa: <https://www.ellibslibrary.com/xamk/9789523701731>. [viitattu 12.3.2024]

Tämän haastattelun tarkoituksena on tutkia motivaatiotekijöitä ammatillisten perhekotivanhempien toiminnan taustalla. Haastattelu on osa Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulussa toteutettavaa opinnäytetyötä. Vastauksia tullaan käyttämään siten, että vastaajat säilyvät anonyyminä. Haastattelun kesto on noin 10-20 minuuttia.

Haastattelijana toimii yhteisöpedagogiopiskelija Juuso Venäläinen. Jos sinulla herää kysymyksiä ennen tai jälkeen haastattelun, saa minuun yhteyttä sähköpostilla:

cjuve003@edu.xamk.fi

Kiitos osallistumisesta!

TEEMA 1: Taustatiedot

1. Sukupuoli
2. Ikä
3. Koulutustausta
4. Kuinka kauan olet työskennellyt ammatillisessa perhekodissa vanhempana?

TEEMA 2: Ammatilliset perhekodit ja lastensuojelun sijaishuolto

1. Ovatko ammatilliset perhekodit mielestäsi tärkeitä lastensuojelun sijaishuollon yksiköitä?
2. Miten päädyit työskentelemään alalle?
3. Millaisena pidät lastensuojelun sijaishuollon tilannetta Suomessa tällä hetkellä?

TEEMA 3: Motivaatio ammatillisen perhekodin vanhempana

1. Onko motivoituneisuus mielestäsi tärkeää työssäsi?
2. Mikä sinua motivoi työssäsi?
3. Mitkä asiat vaikuttavat motivaatioosi työssäsi?
4. Mikä motivoi sinua ryhtymään ammatillisen perhekodin vanhemmaksi?
5. Onko motivaation määrä vaihdellut työssäsi? Mitkä asiat ovat vaikuttaneet siihen?
6. Miten ylläpidät omaa hyvinvointiasi, jotta motivaatiosi säilyy korkealla?